

## Uudised

### ICAR 2010

#### Hea klient!

Käesolevas numbris on üsna palju lugeda juuni alguses Riias toimunud ICARi konverentsist. See on mõistetav, sest jõudluskontrolliga tegelevatele organisatsioonidele on see üritus kõige olulisem rahvusvaheline sündmus, kus on võimalik teiste riikide kolleegidega kogemusi vahetada ning tutvuda meie valdkonna uuemate arengutega.

Konverentsijärgselt tuleb tunnistada, et meie lõunanaabrid tegid konverentsi korraldamisel suurepäraselt tööd. Konverentsil osales umbes 400 osalejat 45 erinevast riigist. Kuna üritus toimus Eestile niivõrd lähedal, siis oli seekord ka Eesti delegatsioon tavapärasest arvukam. Lisaks Jõudluskontrolli Keskusele olid konverentsil Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu, Veterinaar- ja Toiduameti ning Eesti Maaülikooli esindajad.

Kahjuks kattus ICARi konverents ajalisel Lihaveisekasvatajate Seltsi 10. juubelipeoga, mistõttu ei saanud ma üritusel osaleda, kuid soovin Lihaveisekasvatajate Seltsile ning kõigile lihavesikasvatajatele edaspidiseks palju jõudu ja edu oma tegemistes ning ettevõtmistes!

Loodan, et lihavesikasvatuse tormiline areng ei pidurdu veel niipea!



Kaivo Ilves  
Jõudluskontrolli Keskuse direktor

31. maist kuni 4. juunini toimus Riias 37. Rahvusvahelise Jõudluskontrolli Komitee (ICAR) konverents. ICARi konverentsil oli Eesti esinejateks kaks ettekannet: Haldja Viinalass Eesti Maaülikoolist tutvustas oma esitluses Balti riikide vahelist aretusalaalast koostööd, Kaivo Ilves JKKst rääkis oma ettekandes jõudluskontrolli korraldusest Eestis.

ICARi konverentsi raames toimus ka järjekordne Balti Aretuse ja Geneetika konverents, kus teiste hulgas esines ka Mart Uba JKKst ettekandega "Kasutusea geneetiline hindamine Eestis".

Traditsiooniliselt toimus koos ICARi konverentsiga ka Interbulli koosolek. Koosoleku läbivaks teemaks oli genoominfo ning selle kasutamine aretuses. Samuti räägiti lihavesike rahvusvahelise geneetilise hindamise pilootprojektist Interbeef ning selle edasistest arenguplaanidest.

ICARi üldkogul andsid oma tegevusest aru kõigi ICARi töögruppide ja alamkomiteede juhid. ICARil on neli alamkomiteed (piimamõõtmisvahendid, loomade identifitseerimine, piimaanalüüsid, Interbull) ja 12 töögrupp (jõudlusandmete registreerimine, kunstlik seemendus, välimiku hindamine, funktsionaalsed tunnused, laktatsiooni arvutamise meetodid, põlvnemise registreerimine, geneetiline ekspertiis, lihajõudlus ja Interbeef, kitsede piimajõudluskontroll, lammaste piimajõudluskontroll, villa-jõudlus, arengumaade töögrupp).

Järgmine konverents toimub kahe aasta pärast Iirimaal Corkis.

Riias esitatud ettekanded on kättesaadavad aadressil [http://www.icar.org/Documents/Riga\\_2010/index.htm](http://www.icar.org/Documents/Riga_2010/index.htm).

### JKK direktor valiti ICARi juhatusse

Riias toimunud ICARi üldkogul valiti Kaivo Ilves ICARi juhatusse liikmeks. Lisaks Eestile on juhatuses esindatud Taani, USA, Austraalia, Saksamaa, Prantsusmaa, Suurbritannia, Hispaania, ning Itaalia FAO esindajaga. Juhatusse liikme mandaat kehtib neli aastat. Riias valiti ICARile ka uus president. Kanada esindaja Neil Petreny ametiaeg sai läbi

ning uueks ICARi presidendiks valiti taanlane Uffe Lauritsen.

Lisaks ICARi juhatuse töös osalemisele juhib alates juunist JKK direktor Kaivo Ilves ICARi loomade identifitseerimise alamkomiteed. Töögrupi ülesanded on:

- 1) tavakõrvamärkide testimise korraldamine;
- 2) elektrooniliste identifitseerimisvahendite (kõrvamärgid ja lugejad) testimise korraldamine;
- 3) osalemine uute identifitseerimisvahendite standardite väljatöötamises;
- 4) koostöö arendamine teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega (ISO, OIE).

Töögrupp koosneb kuuest liikmest ning lisaks Eestile on esindatud Austraalia, USA, Saksamaa, Prantsusmaa ja Suurbritannia.

### Külalised Põhja-Ameerikast

Jõudluskontrolli Keskust külastasid 5.-8. juunini külalised Põhja-Ameerika kahest jõudluskontrolliorganisatsioonist: Canwest DHI (Kanada) tegevjuht Neil Petreny (ICARi president 2006–2010) ja AgSource Cooperative Services (Wisconsin, USA) asepresident Patrick Baier (vastutusala on piimavesike jõudluskontroll).

Külaliste vastuvõtu planeerimisel võtsime aluseks nende soovi näha nii Jõudluskontrolli Keskust kui Eesti farme. Jõudluskontrolli Keskuse peakontoris andsime ülevaate meie tegevusest ning jõudluskontrolli korraldusest Eestis. Meie tegemised pälvisid siirast huvi ning tunnustust. Samas saime soovitusi edasiste võimalike tegevuste kohta.

Külalisi võõrustasid ka kolm piimatootjat: Tiit Niilo Nopri talu, AS Perevara ja OÜ Aravete Agro. Täname kõiki vastuvõtjaid! Eesti piimafarmide kõrge tase avaldas külalistele muljet.

Lisaks töökohtumistele näitasime külalistele ka Eestimaad – matk Meenikunno rabas, Lõuna-Eesti kaunis loodus, Tartu ja Tallinn ning Setomaa suitsusaun jäävad neile kauaks meelde.

Järgmisi külalisi on Jõudluskontrolli Keskusesse oodata oktoobris, kui Eesti võõrustab Põhjamaade jõudluskontrolli organisatsioon.



Maaelu Arengu Euroopa  
Põllumajandusfond:  
Euroopa investeringud  
maapiirkondadesse

## Eesti Lihaveisekasvatajate Selts sai 10-aastaseks

Eesti lihaveisekasvatuse algus läks väga raskelt, sest nende ametnike ja spetsialistide hulgas, kellel oli otsustaja roll, ei olnud toetajaid. Poliitikud, kellesse oli süstitud idee, et Eesti saab läbi ilma põllumajanduseta, ei võtnud juttu lihaveisekasvatusest tõsiselt.

Nõukogude perioodil toodud ja siin edasi aretatud 2000 herefordist oli reformide käigus alles jäänud umbes 700 pead, mis olid laiali pillatud üle terve vabariigi. Need herefordid olid väga viletsate tõumadustega ja nende realiseerimine lihaveisena oli äärmiselt keeruline.

Oli kiiresti tarvis korralikke tõupulle ja uusi lihaveise tõuge, mida meie kasvatajad ka kärmelt organiseerima hakkasid. Perekond Lotta oli siin esirinnas. Taanist toodud pull Otto tegi tõsiselt tööd ja palju järglasi.

Uute tõugude sissetoomiseks hakkas vastloodud Aktsiaselts Karitsu Õppetalu projekte kirjutama. Kirjutasime ühe projekti 50 mullika peale, kuid toetusest öeldi ära. Siis tulid uued projektid 25 mullika ja veel 15 peale. Ikka öeldi ära. Äraütlemist korralikult ei põhjendatud. Hiljem olen kuulnud küllaltki kentsakaid põhjendusi.

AS Karitsu Õppetalu võttis pangalaenu ja tõi siiski kolm mullikat ja ühe pulli (limusiini tõugu) Soomest. See oli 30. oktoobril 1995. a. Siit sai alguse limusiini tõu aretus Eestis. Samal aastal tõi Tõnis Soonetsi eestvedamisel Aretusühistu Punane Kari Eestisse aberdiin-anguse tõugu mullikaid 18–20 pead. Algus uute tõugude kasvatamisele oli tehtud. Suhtumine lihaveisekasvatusse küll veel ei muutunud, kuid lihaveisekasvatajate võimalused muutusid lahedamaks. Sündisid Eesti esimesed puhtatõulised pullid Leopold ja Markii, keda hakati aretuses kasutama. Järjest uued farmerid hakkasid karju ostma. Karitsu Õppetalu veistest on mitu karja oma alguse saanud. Lihaveisekasvatuse populariseerimiseks korraldasime pea igal suvel Karitsus üheõppepäeva ehk nn pullipäeva, kus selgitasime lihaveisekasvatuse võimalusi. Kutsusime ka lektoreid teistest riikidest.

Kuna lihaveiste arv pidevalt suurenes, tekkis vajadus ühendava organisatsiooni järele – oli vaja luua selts. Esimene katse Tartus ebaõnnestus, aga teisel katsel sai asi teoks. Eesti Lihaveisekasvatajate Seltsi asutamise kuupäevaks sai 21. juuni 2000. a. Tore on märkida, et juba seltsi loomise juures viibisid ka lihatööstuse esindajad Indrek Lekko ja Mati Kallemets.

2001. a tuli suhtumises lihaveisekasvatusse pööre. Ivari Padar sai põllumajandusministriks ja saatis ministriõnne töötajad lihaveisekasvatusega tutvuma ja nimelt Karitsus Rantšosse ning käis ka ise kohapeal. Huvitav oli see, et nende käijate hulgas oli ka inimesi, kes olid algusaastail meie projektid mitte vettpidavateks tunnistanud. Mis seal ikka, uus algus oli siiski tehtud. Aastal 2002. a tõime riigi toetusega Eestisse esimesed tõuveised Ungarist ja Rootsist. Nii jätkus see riigi toetusel kolm aastat ja hiljem hakkasid juba kasvatajad ise veiseid importima. See oli väga vajalik – karjad suurenesid puhtatõuliste lihaveiste arvel. Pullid toodi samuti kaasa. Loomulikult oleks vaja olnud palju rohkem, aga aitäh sellegi eest! Siitpeale algas kiire areng. Kui 01.08.2003 oli meil 8176 lihaveist, siis 01.06.2010 oli juba 38 560 lihaveist. Selts on olnud Eesti lihaveisekasvatuse mootoriks juba kümme aastat.

### Kes või mis on Selts täna?

Kuupäev	Liikmete arv	Kuupäev	Liikmete arv
07.06.2001	24	18.09.2007	138

Kuupäev	Liikmete arv	Kuupäev	Liikmete arv
07.06.2002	50	26.07.2008	178
23.05.2005	71	31.12.2009	251
23.03.2006	86	19.03.2010	264
18.09.2007	138	01.06.2010	268

Seltsi liikmed on käinud õppereisidel Lätis, Leedus, Soomes, Rootsis, Iirimaa, Šotimaal, Venemaal, Saksamaal, Šveitsis, Prantsusmaal, Taanis, Ameerikas ja Argentiinas. Meie õppepäevadel on olnud lektoriteks spetsialistid Soomest, Taanist, Šveitsist ja Saksamaalt. Palju on juurde andnud seltsi läbiviidud õppepäevad ja seminarid Eesti oma lektorite ja praktikute abiga, välja on antud mitu raamatut ja tehtud film lihaveisekasvatusest. Kuid liikmete juurdekasv on nii suur, et ikka võib ette tulla ootamatusi ja valesid otsuseid.

Lihaveisekasvatajate kõige suuremaks saavutuseks on kindlasti selle kümne aasta jooksul oma kaubamärgi turule toomine. Kaubamärk ja kaup toodi turule koostöös Eesti Lihaveisekasvatuse Seltsi, Estonian-ACB Vianco ja Rakvere Lihakombinaadiga. Täna on see probleem on see, et ei jätku veiseid.

### Eesti Lihaveisekasvatajate Selts täna

1. Selts on Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu liige. ETKÜs töötab kaks spetsialisti lihaveisekasvatuse heaks – Reet Toi ja Ilmar Kallas

2. Selts on Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja liige – koostöövõimalused kujunemas.

3. Selts on OÜ Tervisliku Piima Arenduskeskuse partner, osaleb TAKi projektis.

4. Seltsi esindaja osaleb Põllumajanduse ja Maaelu Arengu Nõukogus PMANis

5. Selts on kolmepoolse lepinguga seotud Estonian-ACBVianco ja Rakvere Lihakombinaadiga ning peab läbirääkimisi hinna, koguste ja tingimuste üle.

6. Selts teeb koostööd söötade ja söötmise osas Alltechi ja Agrovarustuse OÜga.

7. Selts osaleb Balti riikide lihaveisekasvatajate esindajate koosolekutel jne

Seltsi seminar ja aastapäeva kogunemine Jänedal 4.–5. juunini läks hästi. Tore, et inimesed olid väga aktiivsed – nii korraldajad kui ka osavõtjad. Külalisi oli palju, sealhulgas nii Leedust, Lätist kui ka Šveitsist. Aastapäeva kogunemisel anti parimatele farmeritele ja asutustele, kes on lihaveisekasvatust arendanud ja abistanud, Seltsi juhatuselt tänukirjad, mida sai kokku 40. Peale selle viis Seltsi juhatus sisse autasu, mis anti üle kõigile auliikmetele ja nendele asutajaliikmetele, kes on senini truuks jäänud lihaveisekasvatusele. Selleks autasuks sai ürgveise pulli kuju, millele anti looduslähedane nimi – Kõu. Ühe Kõu andsime üle ka Põllumajandusministeeriumile, et ta hästi valvaks ja kaitseks lihaveisekasvatajate huve. Suur tänu kõigile, kes selle ürituse heaks kordaminekuks kaasa aitasid. Aitäh!



Leino Vessart

Eesti Lihaveisekasvatajate Seltsi juhatuses esimees

## 100 tonni piima ühelt lehmalt

Oma elu jooksul üle 100 000 kg piima lüpsnud lehm on JKK andmebaasi põhjal teada kaheksa, neist seitse on karjast välja läinud. Elus on Selja OÜ lehm Lali, kes ületas 100 000 kg piiri tänavu aprillikuus.

Esimesena ületas 100 000 kg piiri Estonia kolhoosi lehm Mirvik, kes sündis 11. aprillil 1961. a ja läks karjast välja 30. juunil 1977. a. Eluaja jooksul on kõige enam piima andnud Estonia OÜ (kolhoosi) lehm Eta, kes lüpsis kokku 129 707 kg piima. Rekordlehmadest elas

vanimaks Estonia OÜ lehm Emi, kes oli pikka aega kõige vanemaks lehmaks jõudluskontrollikarjades üldse.

Senised 100 000 kg piiri ületajad on olnud eesti holsteini tõugu. Eesti punast tõugu lehmadest jõudis kõige lähemale sellele rajajoonetele Enn Areni karjas olnud lehm Öienupp, kes karjast väljamineku ajaks 27. aprillil 2010 oli lüpsnud 99 483 kg piima.

Inno Maasikas  
*andmetöötlusosakonna juhataja*

Nr	Nimi	Sünd	Karjast väljaminek	Piima kg
189	Eta	9.05.1979	28.01.1997	129 707
732945	Emi	18.10.1985	26.01.2005	122 750
353	Nääpsu	10.11.1983	23.07.1995	107 708
1462	Mirvik	11.04.1961	30.06.1977	106 016
949	Loodus	9.08.1979	30.12.1992	104 887
8	Nelta	14.01.1981	25.01.1993	103 641
375466	Ritsikas	30.11.1994	8.02.2010	102 783
256577	Lali	24.07.1995		100 256

## Vissi konkursid

Mai alul toimus Luigel eesti holsteini tõu Viss 2010, kus osales 23 loomapidajat 87 lehmaga. Tiitli pälvis Nigula Piim OÜ lehm Kaili. JKK autasustas traditsiooniliselt esmaspoeiginud grupi võitjate omanikke. Esmaspoeiginud grupi I koha sai Adavere Agro AS lehm Neemo. II koht kuulus Kokale Kaiu LT Osäühingust ja III koht lehmale Lessu Aravete Agro OÜst.

Saarte Viss korraldati juuni keskpaigas Upal. Osales 13 loomaomanikku 43 lehmaga. Esmaspoeiginute klassi võitja eesti punast tõugu loomade osas oli Saare Farmer OÜ lehm Preili ja eesti holsteini osas Rauni Põllumajanduse Osäühingu lehm Pammi. Kõljala Põllumajandusliku OÜ loomad võitsid Vissi tiitli. Lehm Laino on EHF Viss ja Säärts EPK Viss.

Eesti punase tõu Viss 2010 valiti 3. juulil Ülenurmel. JKK tunnustab kõiki osalejaid!

## Mõtteid ja soovitusi suveks

Umbrohud on taimed, mis on selgeks saanud kõik ellujäämise saladused peale rividena kasvamise.

Kuidas eristada umbrohtu kasulikust taimest? Rohides tuleb maa seest ilusti koos juurtega välja ainult kasulik taim.

Parim viis, kuidas aiatoide teha: pane pähe laia äärega õlgkübar, selga mugav õhku läbilaskev riietus, võta paremasse kätte näiteks külm õlu ja vasakuga juhata, kust tuleb kaevata.

Kui juhend näiteks herneseemnete pakendil näitab, et taim vajab toetamist, siis tähendab see, et lõpuks ometi saate rakendada oma lapse või lapselapse teadmisi, kelle inseneriharidusse te juba nii-ii pikalt olete investeerinud.

Säased on putukad, kes õpetavad teid kärbestesse suhtuma kui positiivsetesse kangelasestesse.

Töö teeb õndsaks, aga see ei ole praegu tähtis.

## Tööjuubelid

**5. juubel:** 13. juunil **Merle Lillikul** (Tartu- ja Jõgevamaa zootehnik) ja 11. juulil **Maila Kirsil** (Lääne- ja Raplamaa zootehnik).

**30. juubel:** 1. septembril **Aino Vaikmaal** (labori analüütik), 22. septembril **Grista Kuuskalal** (labori analüütik), 24. septembril **Lea Käärikul** (Hiu, Ida-Viru, Jõgeva, Valga ja Võru maakonna klienditeenindaja).

**40. juubel:** 1. juulil **Vello Rool** (põlvnemisandmete spetsialist).

## Jõudluskontrolli Keskus Estonian Animal Recording Centre

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Hiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla- ja Tartumaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru ja Pärnumaa klienditeenindaja	738 7754
Harju-, Saare- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7759
Põlvnemisandmed (veised)	738 7756
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7704

## Labor

Kreutzwaldi 46, 50094 Tartu	
Tel	738 7726
Faks	738 7724
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

## Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Maire Põhjala	Tuleviku 3, Laagri, Harju mk	tel 679 6419	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Maire Tamm	Mäe 2, Käina	tel 463 1147	gsm 5332 4204	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	Viru 5a II korrus, Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Saive Kase	Prääma küla, Paide vald	tel 385 0286	gsm 524 0147	K 9.30-15.00
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Rakvere	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Posti 30, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Maire Põhjala	Haapsalu mnt. 86, Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7886	E 9.30-15.30
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	Kohtu 10, Kuressaare	tel 453 1352	gsm 5332 4204	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwaldi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Aia 17, Valga		gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11, Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	T 10.00-13.00